

Біляцька В. В.,

старший викладач кафедри іноземної філології, перекладу
та професійної мовної підготовки
Університету митної справи та фінансів

ЕТНОСОЦІОНОМНИЙ КОНЦЕПТ *RITTERTUM* У НІМЕЦЬКІЙ ПРОЗІ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню художньо-го концепту *RITTERTUM* / ЛИЦАРСТВО як репрезентанта дискурсу Середньовіччя в німецькій прозі ХХ століття. Концепт *RITTERTUM* проаналізовано з позицій лінгво-поетики, когнітивної лінгвістики, інтерпретації концептів та їх конститuentів у мовленнєвій діяльності і дало змогу кваліфікувати його як складну полімодальну одиницю, яка акумулює людський досвід, здатна втілюватися в художній мові за допомогою найрізноманітніших її засобів. Аналіз концепту здійснено на матеріалі історичного роману Ліона Фейхтвангера «Іспанська балада» або «(Єврейка з Толедо)» (1955), присвяченого подіям зрілого Середньовіччя XI–XIII ст., яке знаменуються піднесенням державності, поширенням християнства, пожвавленням писемної літератури, розвитком освіти, ролі лицарства.

На основі аналізу наукових праць учених встановлено, що за своєю природою концепт є ментальною сутністю, співвідноситься зі знаннями, які формують уявлення про світ, впливають на історико-культурні чинники, що в німецьких художніх текстах ХХ ст. утворюють формулу середньовічної ментальності. Цей концепт є конструктивним, етносоціономним у визначенні специфіки медієвістичного дискурсу. Асоціативно-ціннісним ореолом телеономного концепту *RITTERTUM* є такі його низхідні таксони, як *EHRE* / честь (фундаментальний принцип життя, дотримання присяги та морального лицарського кодексу), *ADEL* / шляхетність (втілюваний у моральних якостях, поведінці, зовнішньому вигляді, одязі, зброї, мовленні лицаря), *EDELMUT* / благородство (знатний, вельможний, дворянський, благородний), *FRÖMMIGKEIT* / набожність (вірність церкві й Богові, захист християнства). Лінгвопоетичний підхід до вивчення текстової матерії концептуалізації *RITTERTUM* дає змогу встановити особливості осмислення середньовічної культури, отримати уявлення про причини, що вплинули на виникнення і формування релігійного морально-етичного імперативу, мовна об'єктивація якого в текстах медієвістичної прози має універсальні, національно-специфічні та авторсько-індивідуальні риси.

Ключові слова: концепт, лицарство, християнство, дискурс, Середньовіччя, медієвістичний текст.

Постановка проблеми. У художніх текстах німецької прози ХХ століття, що репрезентують ДС (дискурс Середньовіччя), відтворено концептуальну картину Середньовіччя. Вона виявляється розчленованою у трьох концептуальних сферах, що є доміантними в медієвістичних текстах, – теософській, телеономній і естетичній. Кожна із цих сфер відбиває певну ділянку картини світу, зумовлену християнським світобаченням і, відповідно, християнсько-клерикальною ідеологією. В історичному романі Ліона Фейхтвангера «Іспанська балада»

або «(Єврейка з Толедо)» (1955) інтерпретовано добу зрілого Середньовіччя XI–XIII століття, яке знаменуються піднесенням державності, поширенням християнства, пожвавленням писемної літератури, розвитком освіти, роллю лицарства, під впливом якого мистецтво стає більш «мирським». Автор акцентував у творі на провідній ролі релігії у формуванні системи людських цінностей, відтворив хрестові походи, відвоювання захоплених територій, морально-етичні канони лицарства. Концепт *RITTERTUM* – етно-соціо-психо-лінгво-культурна одиниця з чітко вираженим валоративним компонентом [2, с. 247], що характеризується наявністю у його структурі поняттєвого, образного та ціннісного компонентів.

Метою статті є дослідження художнього концепту *RITTERTUM*, який є конструктивним, базовим репрезентантом дискурсу Середньовіччя в німецькій прозі ХХ століття.

На основі аналізу наукових праць учених про концепт як важливу одиницю когнітивної лінгвістики (Н.С. Болотнова, С.Г. Воркачев, О.І. Голованова, В.І. Карасик, О.О. Селіванова), як «культурно значимих категорій внутрішнього світу людини» (С.Г. Воркачев, А.М. Приходько) встановлено, що за своєю природою концепт *RITTERTUM* є ментальною сутністю та співвідноситься зі знаннями, які формують уявлення про світ, впливають на історико-культурні чинники, які в романі Л. Фейхтвангера утворюють формулу середньовічної ментальності.

Виклад основного матеріалу. Лицарство є одним із ключових понять Середньовіччя, адже відображає християнські, культурні, моральні ідеали суспільства означеної історичної епохи. Ціннісна сутність лицарства реалізується в шляхетному походженні, офіційній церемонії посвяти, захисті слабших, охороні Церкви і християнської віри, у дбанні про справедливість, честь і вірність. Тому асоціативно-ціннісним ореолом телеономного концепту *RITTERTUM* є такі його низхідні таксони, як *ehre* / честь, *adel* / шляхетність, *edelmut* / благородство, *frömmigkeit* / набожність.

Л.В. Лисейко зазначає, що лексеми лицарського епосу виконували мовотворчу функцію: відбулося збагачення лексичного складу середньовіжньонімецької мови у відображенні дійсності. «Лексема *ritter* – «лицар» відіграла вирішальну роль у культурному розвитку придворного існування, проникла спочатку як складова частина лицарської культурної мови і жила в таких формах, як *ritter*, *ritære*, *ritær*» [1, с. 60].

На цьому тлі головний асоціат концепту *RITTERTUM* – *EHRE* – трактується Л. Фейхтвангером у контексті ДС як фундаментальний принцип життя, дотримання присяги та морального лицарського кодексу. Це найяскравіше репрезентовано в образі дона Альфонсо, короля Кастилії. У його мовленні,

вчинках, думках відбито сукупність уявлень про середньовічну картину світу, в якій лицарство і християнство формують релігійний морально-етичний імператив.

В описі лицаря – короля Кастилії дона Альфонсо, який був лише «*ein Ritter, ein kastilischer Ritter*» [4, с. 21], – використано лексичну когезію, з наголосом, що він солдат, а не математик. І це добре, особливо в час, коли Бог звелів державцям воювати з невірними: «*Er war Soldat und nicht Rechner, Soldat und immer wieder Soldat. Und das war gut in einer Zeit, da Gott den Fürsten der Christenheit unermüdlichen Kampf gegen die Ungläubigen auferlegt hatte*» [4, с. 21]; «*Ein Staatsmann war er nicht; niemand wusste das besser als sie, die Tochter eines Königs und einer Königin, deren kühne, lustige Politik die Welt nun seit Jahrhunderten in Atem hielt. Er war grundgescheit, wenn er nur wollte, doch sein wildes Gemüt rannte immer wieder die Mauer seiner Vernunft ein. Und gerade um dieser heftigen, lustigen Energie willen liebte sie ihn*» [4, с. 21]. Когезія тут виступає засобом організації зв'язку між словосполученнями з тотожним значенням, що підкреслюють основні риси характеру лицаря.

Концептуальний образ короля Альфонсо доповнено характеристикою королеви Леонор, яка, за звичаєм християнської Іспанії, користувалася привілеями брати участь у державних справах: «*Von jeher waren die Fürstinnen des christlichen Spaniens Mitträger der Gewalt, und es war ihr Privileg, an den Staatsgeschäften teilzunehmen*» [4, с. 18]. Англійка за походженням, вона залишалася вірною духу своєї батьківщини – витончено-галантним манерам: «*Sie war noch ein halbes Kind gewesen, als sie vor fünfzehn Jahren die Hofhaltung ihres Vaters, des engelländischen Heinich, verließ, um ihm als Braut zugeführt zu werden; aber sie hatte alle die Jahre hindurch in seinem armen, strengen Kastilien, wo man infolge des ewigen Krieges wenig Zeit hatte für die Verästelungen der Courtoisie, den Sinn der Heimat fürs Höfisch-Zierliche gewahrt*» [4, с. 20]. Спираючись на екстралінгвальні чинники, автор творить образ королеви Леонор згідно з часопросторовими параметрами, в яких вона перебуває. Насамперед це стосується опису її зовнішності, одягу, статури тощо: «*Wiewohl nicht groß, sah die stattlich her mit dem Reif, welcher das dicke, blonde Haar hielt. Unter der hohen, edelgebauten Stirn schauten die großen, gescheiten, grünen Augen ein wenig zu kalt und prüfend vielleicht, doch machte ein leises, unbestimmtes Lächeln das ruhige Gesicht warm und freundlich*» [4, с. 20]. Хоча їй було двадцять дев'ять років, виглядала вона, як дівчина: «*Immer noch kindlich trotz ihrer neunundzwanzig Jahre saß sie da in dem schweren, prächtigen Kleid*» [4, с. 20].

Вербалізуючись у мові, концепти розкривають зафіксовані в мовній свідомості етноспільноти прототипні й стереотипні уявлення про явище, їх аналіз як понять «життєвої філософії», як «вербалізованих культурних смислів», як фреймів свідомості, що дає змогу виявити різні закономірності функціонування мовної пам'яті [3].

Подібні синонімічні повтори дитячості/дитинності простежуються і в описах зовнішності та поведінки короля Альфонсо: «*Wie gut er aussah, ein richtiger Mann und trotz seiner dreißig Jahre noch ein Knabe*» [4, с. 21]; «*Alfonso lachte, plötzlich gut gelaunt; wenn er lachte, sah er strahlend jungenhaft aus*» [4, с. 22]; «*Er freute sich knabenhaft, wenn sie Worte und Wendungen seiner kastilischen Soldatensprache gebrauchte*» [4, с. 185]; «*Alfonso suchte sie dieses Mal nicht zu halten; aber er saß bösen Gesichtes da, ein gekränktes Kind*» [4, с. 186]; «*Er lachte jungenhaft erstaunt,*

wie glücklich er war» [4, с. 188]. Лексеми *der Knabe, jungenhaft, das Kind* – своєрідні репрезентанти когезії, основна функція яких – досягнення емоційної насиченості нарації з огляду на її функційно-семантичне навантаження та експресію оповіді.

Королева Леонор порівнює зовнішність свого чоловіка із ликом святого Георгія-переможця, велика дерев'яна статуя якого стояла в замку Донфрон, де Леонор провела свої дитячі роки: «*...und an sein Antlitz erinnerte sie immer wieder das kühne, entschiedene, etwas hagere Gesicht ihres Alfonso. Sie liebte alles an ihm, das rotblonde Haar, den kurzen Vollbart, der unmittelbar um die Lippen wegrasiert war, so dass der lange, schmale Mund deutlich hervortrat. Am meisten aber liebte sie seine grauen, heftigen Augen, von denen, wenn ihn etwas bewegte, ein heller, gewitteriger Schein ausging. Auch jetzt war es so*» [4, с. 22].

Загалом у процесі художньої реконструкції ДС простежується тенденція до зіставлення і/або протиставлення прототипових персонажів з образом лицаря. Навіть церковні служителі у ДС не позбавлені рис лицарства. Так, архієпископ дон Мартін має вигляд радше лицаря, ніж духовного пастиря: «*Streitbar saß er, halb Priester, halb Ritter. Das Gewand, das seine Würde anzeigte, verbarg nicht die Rüstung*» [4, с. 74]. Саме він постійно закликає короля розпочати священну війну з мусульманами. Л. Фейхтвангер акцентує, що «*sein kriegerisches Temperament ihn manchmal zu Worten und Taten veranlaßte, die ihm, dem Primas von Hispanien, dem Nachfolger des heiligen Eugenius und des heiligen Ildefonso...*» [4, с. 75]. Тому дон Мартін боїться, що на Страшному суді йому винесуть вирок, що під час воєн у ньому пастиря перемагав лицар: «*falls ihm beim Jüngsten Gericht vorgehalten werden sollte, dass zuweilen der Soldat in ihm mächtiger gewesen sei als der Priester*» [4, с. 74–75].

Архієпископ Мартін відчуває сильну ненависть до невірних, особливо до єврейського народу, обурений тим, що король бере на посаду скарбника єврейського купця Іегуду ібн Езра й нагадує дону Альфонсо один із релігійних канонів: «*Das Heilige Concilium hat seine guten Gründe gehabt, als es den Königen der Christenheit untersagte, Ungläubige mit hohen Ämtern zu betrauen*» [4, с. 74]. Священнослужитель переконаний, що лише християнам дано зрозуміти внутрішній смисл Писання: «*Aber nur wir Christen verstehen die geheime innere Meinung der Schrift*» [4, с. 75].

Для художнього ДС, відтвореного митцями слова ХХ ст., характерною є стереотипність поведінки агентів дискурсу в дотриманні лицарської присяги, у виконанні християнського боргу служити Богові, у любові до країни, у поклонінні жінці, у дотриманні слова. Дона Леонор і була зразком середньовічної прекрасної дами, яку оспівували поети, недоступною красунею, яка приймала поклоніння лицаря, що відчував до неї палке почуття: «*Und er glühte vor Bewunderung für Dona Leonor. Sie war die große Dame, von welcher die Dichter sangen, die angebetete Schöne, für welche der Ritter in reiner Liebe brennt und die sich diese Liebe gütevoll gefallen läßt*» [4, с. 84].

Для художнього історичного тексту типовими є описи традицій і звичаїв лицарства, ритуалів посвячення, атрибутики тощо. В останньому випадку прикметним є прийняття на посаду ескрівано єврейського купця Іегуду ібн Езра, якому король дає рукавичку, що символізувала важливе доручення: «*Es war aber der Handschuh das Symbol eines wichtigen Auftrags, den der Ritter dem Ritter gab; der Handschuh sollte nach glücklich vollbrachtem Auftrag zurückgegeben werden*» [4, с. 29]. Під час

полювань невід'ємною частиною атрибутів лицаря був його птах («*sondern wohl auf einem Jagdausflug begriffen, er habe seinen Lieblingsfalken auf dem Handschuh getragen*» [4, с. 79]).

Домінантним в асоціативних зв'язках концепту RITTERTUM є концепт EDELMUT, тісно пов'язаний із концептом EHRE, втілюваний переважно в моральних якостях, поведінці, зовнішньому вигляді, одязі, зброї, мовленні лицаря.

Середньовічний (прикметниково втілений) концепт EDEL «шляхетний» тлумачиться як «знатний, вельможний, дворянський, благородний» [5, с. 243]. Ідеальний лицар мусив володіти багатьма достоїнствами, моральними й суспільно цінними якостями, які в текстах МП виводяться на поверхню найчастіше за допомогою таких лексем, як *Mut* «хорообрість, мужність», *Pflege* «турбота, захист», *Hingabe* «відданість, вірність» та ін., які репрезентують ціннісні орієнтири середньовічної картини світу.

Думки про великоціннісні чесноти лицарського шляхетства спонукають сина єврея Іегуди ібн Езра, Аласара, зрєкшись іудаїзму й прийняти християнство заради того, щоб стати лицарем. Лицар має бути добрим, сміливим, ввічливим, володіти поетичним талантом, фізичною силою і здоров'ям: «*„Aber gewiß, Herr König“, antwortete Alazar und zählte die zehn Tugenden eines moslemischen Ritters her, in geläufigem Arabisch, wie er sie hatte lernen müssen: Güte, Tapferkeit, Höflichkeit und Takt, Begabung für die Poesie, für die Beredsamkeit, Stärke und Gesundheit des Körpers, Begabung fürs Reiten, fürs Lanzenwerfen, fürs Fechten und fürs Armbrustschießen*» [4, с. 88]; «*Der Junge war anders als der Vater; an Geld und Gut hing er nicht, eine der großen Rittertugenden, die Largesse, besaß er*» [4, с. 88].

Шляхетними рисами наділяється у відтворюваному ДС й король Арагона дон Педро. Зокрема, детальний опис обряду посвячення дон Педро в лицарі (*der Tag des Adoubemets* [4, с. 90]) з його церемонією очисного обмивання (*ein feierliches Reinigungsbad*) доволі сильно увиразнює аксіологію лицарських чеснот, притаманних Середньовіччю: «*Zwei Priester kleideten ihn an. Das Kleid war rot wie das Blut, das der Ritter vergießen sollte zur Verteidigung der Kirche und der göttlichen Ordnung; die Schuhe waren braun wie die Erde, in die er einmal eingehen wird; der Gürtel war weiß wie der reine Sinn, den zu wahren er geloben soll*» [4, с. 90].

Важливою в обряді посвячення в лицарі є семантика кольору. Обітниця, яку виголошує молодий дон Педро, містить не лише канони лицарського кодексу, а й глибокий релігійний контекст: «*Ich gelobe, ich werde dieses mein Schwert niemals brauchen, einen Unschuldigen zu treffen, doch immer, das Recht und die heilige Ordnung Gottes zu verteidigen*» [4, с. 92]. «*Nur mit Mühe wahrte Don Pedro vor der großherzigen, liebenswerten Dame die ablehnende Würde, die dem beleidigten Ritter anstand*» [4, с. 96].

Лицарська жорстокість і зверхність простежується в образі барона де Кастро. Лексеми «твердо ступаючи», «трясучи зброєю», «почав трошити» підсилюють емоційне сприйняття тексту та створюють додаткове невербальне вираження почуттів героя: «*Er stand, der stämmige Mann, in Haltung, wie alter Brauch sie vorschrieb, mit gespreizten Beinen, beide Hände auf sein Schwert gestützt, breit, wuchtig; aus den tiefliegenden Augen beschaute er genießerisch die Menschen, die sein Haus befreien von dem Unrat, mit dem der Jud es besudelt hatte*» [4, с. 394].

Вірність і відданість дамі – невід'ємні складники ДС концепту edel. За лицарським кодексом, ратні подвиги вони здій-

снювали на честь прекрасної дами та прославляли її неземну красу. Саме тому під час одного з лицарських турнірів дон Альфонсо останній переможний удар завдає зі словами: «*Für dich, Dona Leonor!*» [4, с. 444] «*На твою честь, донья Леонор!*»

У лицарській справі оспівування прекрасної дами Л. Фейхтвангер виводить іще один образ шляхетного лицаря – Бертрана де Борна, барона з Лімузена, який прославився своїми шаленими віршами: «*Aber er war berühmt um seiner wilden Verse willen, er war hinreißend von Wesen, er hatte von frühester Jugend an Menschen bezaubert und durcheinandergewirbelt*» [4, с. 317]. Бертран де Борн наділений кращими шляхетними рисами, він войовничий і запальний, бере участь у будь-якій бійці («*Später, als Herr seiner beiden Burgen, hatte er mit Wort und Schwert an jeder Fehde teilgenommen...*» [4, с. 317]), незважаючи на вік («*Bertran war jetzt wohl schon um die sechzig Jahre alt, doch ritterlich und höfisch wie kaum ein zweiter*» [4, с. 318]). Своім даром яскраво зображувати людей і події Бертран захоплює дон Альфонсо, спонукає короля до роздумів про невимовні і невимовні почуття: «*Bertran, dieser wahre Ritter, hatte die Gabe, auszusagen, was einem Manne wirt, unausgesprochen und schier unaussprechlich durch die Brust ging; wenn einer, dann wird er Verständnis haben für die Dunkelheiten, die Alfonso bedrängten*» [4, с. 319].

Концепт EDEL у ДС ілюструється й філософією життя Бертрана, в якій закорінені не лише основи лицарського кодексу, але й ще однієї риси перцептивно-образної риси концепту – жаги до бою: «*... das Leben eines Ritters ist ein reißender Fluß, er fließt und fließt und zerreibt alles nicht ganz Feste, alles, was nicht in die Seele gegangen ist. Jene Frauen meiner Verse, sie sind längst zerrieben, leere Erinnerungen, im Nebel verschwommen. Das ist was anders mit einer guten Schlacht. Ihre Spürung dauert, ihre Erinnerung macht einem heiß und stark. Die Schlachten, in denen ich kämpfte, haben mir den Sinn jung gehalten*» [4, с. 320].

FRÖMMIGKEIT «набожність, вірність церкві й Богові» є ще одним важливим для художньо відтвореного ДС асоціатом гіперконцепту RITTERTUM. Він нерідко подається в ДС як Священна війна проти невірних, як виконання обов'язку перед церквою і Богом. У такий спосіб він об'єктивується за допомогою різних лексико-семантичних, словотвірних і стилістично маркованих засобів. Разом вони засвідчують його важливість для колективної свідомості середньовічної картини світу.

Концептуалізація набожності як складник релігійного морально-етичного імперативу вербалізується в текстах ДС у різноманітних метафоричних виразах: «*es geht um die Ehre Gottes und des Königs von Kastilien!*» [4 с. 104] (*необхідно захищати честь Бога і кастильського короля*); «*Gottes Gnade wird es mir vergönnen, die Seele des Königs Unseres Herrn zu retten*» [4, с. 184] (*Бог неодмінно подарує милість врятувати душу короля*); «*Ich traue auf Gott. Er wird mich zur rechten Zeit die rechten Worte finden lassen*» [4 с. 183] (*Я надіюся на Бога, Він в потрібний час вселить у мене потрібні слова*); фразеологізмів: «*mit denen konnte man reden und umgehen, wie einem zumute war*» [4, с. 114] (*вести себе, як на душу ляже*).

Висновки. Аналіз лінгвопоетичних засобів вербалізації «лицарських» телеономних концептів *ehre* / честь, *ADEL* / шляхетність, *EDELMUT* / благородство, *FRÖMMIGKEIT* / набожність на чолі з *RITTERTUM* доводить, що мова є ефективним засобом доступу до свідомості людини. Лінгвопоетичний підхід до вивчення текстової матерії медієвістичної дає змогу

встановити особливості осмислення середньовічної культури, отримати уявлення про причини, що вплинули на виникнення і формування релігійного морально-етичного імперативу. Концептуалізація RITTERTUM у текстах дискурсу Середньовіччя є способом фіксації колективного й індивідуального культурного досвіду доби Середньовіччя, мовна об'єктивізація якого в текстах медієвістичної прози має універсальні, національно-специфічні та авторсько-індивідуальні риси.

Література:

1. Лисейко Л.В. Нормування німецької мови періоду Середньовіччя. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Випуск 204. Том 216. С. 58–62.
2. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
3. Сахарова О.В. Бінарні опозиційні концепти в українській мовній свідомості. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/55121/62-Sakharova.pdf>.
4. Feuchtwanger Lion. *Die Jüdin von Toledo*. Berlin und Weimar: Aufbau. 1977. 736 S.
5. Paul H. *Deutsches Wörterbuch: Bedeutungsgeschichte und Aufbau unseres Wortschatzes*. Tübingen: Max Niemeyer, 2002. 1243 S.

Belyatska V. Ethnosocionomic concept RITTERTUM in German prose of the XX century

Summary. The article is devoted to the study of the artistic concept of KNIGHTHOOD/RITTERTUM as a representative of the discourse of the Middle Ages in medieval German prose of the twentieth century. The concept of KNIGHTHOOD was analyzed from the points of view of linguistics, cognitive linguistics, interpretation of concepts and their constituents in

speech activities and made it possible to qualify as a complex polymodal unit of consciousness that accumulates human experience, is able to be embodied in the artistic language with the help of a variety of its means. The analysis of the concept was carried out on the basis of Lyon Feuchtwanger's historical novel "The Spanish Ballad" or "(Jewish from Toledo)" (1955), dedicated to the events of the mature Middle Ages of the XI–XIII centuries, which are marked by the rise of statehood, the spread of Christianity, the revitalization of written literature, the development of education, the role of knighthood.

Based on the analysis of scientific works, it is established that by its nature the concept is a mental essence and correlates with knowledge that forms an idea of the world, influences historical and cultural factors that form the formula of medieval mentality in German artistic texts of the twentieth century. This concept is constructive and basic in determining the specifics of medieval discourse. The associative-value halo of the teleonomic concept of knighthood is such its descending taxa as honor (the fundamental principle of life, observance of the oath and the moral code of knighthood), nobility (embodied in moral qualities, behavior, appearance, clothing, weapons, speech of a knight), nobility (capable, noble, aristocratic, chivalrous), piety (loyalty to the church and God, protection of Christianity). The linguopoietic approach to the study of textual matter of the conceptualization of KNIGHTHOOD allows us to establish the features of understanding medieval culture, to get ideas about the causes that influenced the emergence and formation of a religious moral and ethical imperative, the linguistic objectification of which in the texts of medieval prose has universal, national-specific and author-individual features.

Key words: concept, knighthood, Christianity, discourse, Middle Ages, medieval text.